

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ НА ЖИТОМИРЩИНІ

У статті розглянуто особливості розвитку зеленого туризму на Житомирщині та сприяння відродженню традицій і розвитку культури регіону.

Ключові слова: сільський зелений туризм, агросадиба, розвиток сільської місцевості, етнокультура.

Реформування всіх галузей народного господарства України сприяє пожвавленню всіх сфер життєдіяльності. В аграрному секторі економіки, на жаль, надається перевага створенню великих агрохолдингів, що загострює проблему рівня безробіття у сільській місцевості, подальшому занепаду села. Утворення територіальних громад має сприяти пошуку нових шляхів підвищення економічної ефективності за рахунок місцевих ресурсів. За таких умов перспективним є розвиток сільського зеленого туризму, який сприятиме вирішенню ряду проблем розвитку сільських територій та збереженню етнокультури.

Мета статті – ознайомлення з особливостями розвитку зеленого туризму на Житомирщині, сприяння відродженню народних традицій, виховання екологічної культури.

Зелений туризм є одним з перспективних напрямів розвитку у туристичній галузі. Він є вагомою складовою наповнення бюджетів як місцевих, так і держави, а також сприяє розвитку та відродженню українського села. Сільський відпочинок на Житомирщині популяризує традиційну культуру області, мистецтво, місцеву архітектуру, що також разом з природно-рекреаційними чинниками є не менш привабливим для людей, що подорожують та відпочивають самотійно. Завдяки зеленому туризму село отримує поштовх до розвитку, місцева влада змушена розвивати інфраструктуру (транспорт, заклади культури тощо), приділяти значну увагу благоустрою, що сприятиме збереженню довкілля. Сільська родина отримує стимул для розвитку власного господарства, щоб забезпечити туристів продуктами харчування, а також сприятиме розвитку народних промислів та збереженню і відродженню народних традицій.

Пізнаючи світ, людина пізнає себе. Організований відпочинок є не тільки засобом від втоми, але і засобом нейтралізації негативної сторони повсякденного життя. Необхідно більше залучати молодь до туристичної діяльності, щоб виховувати компетентність до звичаїв та традицій як свого народу, так і звичаїв інших народів.

Культура – це сукупність матеріальних та духовних цінностей, створених людством протягом його історії [1. 472]. Культуру вбирають у себе змалечку разом із колисковою піснею, казками, прислів'ями та приказками, обрядами, звичаями та традиціями і формують характер людини як особистості, власного Я і свого народу.

На наш погляд варто популяризувати ті проекти, які передбачають розробку туристських маршрутів і програм, спрямованих на культурно-пізнавальний, екологічний та зелений туризм.

У зеленому туризмі ключовими повинні бути знайомство з матеріальною (житло, господарство, їжа, одяг) та духовною (пісні, свята, сім'я та сімейний побут тощо) культурою людей, що проживають в тому чи іншому районі області.

Наприклад, слід вишукувати шляхи, які сприятимуть формуванню здорового способу життя, де основна роль належить їжі, яка в результаті історичних подій, взаємодії з довкіллям, традицій і звичаїв специфічна для кожного регіону. Справжні національні страви в наш час зустрічаються досить рідко. Основна їх частина продовжує зберігатися в сімейному побуті. Туристам слід пропонувати в меню традиційну їжу, для приготування якої брати чисту продукцію з власного городу та екологічно чисту сільгосппродукцію. Створення системи громадського харчування в зонах туристичних маршрутів з використанням страв національної кухні, а також кухні свого села збагатить їжу новими формами; з'явиться можливість змінити інтер'єр і декор кав'ярень та барів, ресторанів, які вже є. Українська кухня здавна славиться своєю самобутністю. Українці в стравах ніколи не були перебірливі, але всього було доволі.

У світовій практиці особливості того чи іншого регіону, самобутність місця і культури все частіше стають локальним туристичним брандом. Цей вид відпочинку разом із оглядом місцевих видатних місць дозволяє краще ознайомитись із національними традиціями – оздоровчими заходами, які створюють атмосферу самобутності та неповторного колориту. Тому, якщо виходити з мети зеленого туризму – популяризуємо здоровий спосіб життя та відроджуємо народні традиції. І якщо це вдало поєднати, то однозначно можна досягти успіху.

Зелений туризм на Житомирщині сприяє відродженню й розвитку традиційної культури регіону, промислів – усього, що складає національний колорит, пропагує справжні українські традиції, знайомить із особливостями сільського життя.

Особливості економіко-географічного положення і природних факторів разом створюють сприятливі умови для розвитку багатогалузевого сільського господарства та промисловості, сільського зеленого туризму. Саме завдяки туризму мешканці великих міст мають можливість пізнати українські традиції та відчутти переваги сільського життя. Значна увага приділяється стаціонарному відпочинку у сільській місцевості із зосередженням уваги на сільському господарстві та збереженні й відновленні природи. Хутірець “Чудодієво” у селі Вишпіль Черняхівського району віддалений від великих доріг та поселень. Тут отримаєте не тільки задоволення від відпочинку, а й оздоровлення: відпочинок та сон у будиночку-вулику. Садиба “Стара Гребля” розташована на мальовничому березі річки Шлямарка в екологічно чистому куточку Радомишльського району. Гостинні господарі також пропонують для відпочинку будиночки-вулики та риболовлю у ставках поблизу с. Облітки, збирання грибів та ягід у лісі. Садиба “Полісся” розташована у мальовничій заповідній зоні, в оточенні лісів та озер у с. Рудня-Вороб'ївська Малинського району. У ній створено всі умови для проживання: затишні дерев'яні будиночки, меблі з натурального дерева індивідуальні для кожного номера. До послуг туристів кінна прогулянка, харчування з сім'єю та участь в майстер-класах. Садиба “Кіт Баюн та Кривенька качечка” знаходиться у с. Тетерівка Житомирського району. Туристи мають змогу відпочити на мальовничому березі річки Тетерів, покататися у човні, на моторних лодках, відпочити у лісі. У всіх садибах створено умови для комфортного відпочинку і всі вони належать до базової категорії відпочинку. Значну роль у розвитку етнокультури на Житомирщині відіграє культурно-мистецький комплекс “Поліська хата”, який розташований у с. Городське Коростишівського району. Тут постійно проводять етнографічний фестиваль “Житичі”, на якому відзначають традиційні українські свята. У фестивалі беруть участь фольклорні гурти, майстри народної творчості, музиканти та науковці. Проводять майстер-класи з ремесел, цікаві забави для дітей та молоді. Щороку в Житомирі проводиться обласне свято декоративно-прикладного мистецтва “Мистецький червень”, на яке з'їжджаються майстри та народні умільці з усіх куточків Житомирщини. Також проводиться неперевершений фестиваль “Купальські роси” у с. Немиринці Ружинського району та свято дерунів у Коростені. Регіональна влада всіляко підтримує розвиток сільського зеленого туризму на Житомирщині. У лютому 2016 року відбувся науково-практичний семінар на тему “Перспективи розвитку зеленого

туризму на Житомирщині”. Усі присутні обговорили актуальні проблеми розвитку сільського туризму в області та шляхи співпраці зі Спілкоюрозвитку сільського зеленого туризму в Україні. Переваги розвитку зеленого туризму для Житомирщини очевидні, оскільки розвиток туризму значно збільшить доходи селян, що поліпшить економічний розвиток сіл, збільшить зайнятість сільського населення, приїзд туристів покращить збереження не тільки пам’яток, а й довкілля, а також будуть створюватися нові робочі місця. Однак слід ретельно підходити до створення агроосель, оскільки не всі сільські місцевості підходять для розвитку сільського зеленого туризму. Саме малі села притягують до себе своєю специфічністю. На жаль, велика частина території області постраждала внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС. Тут села перетворилися на суцільні пустки та непрохідні хащі. До покинутих будинків неможливо підступитися: крізь дахи, вікна, двері визирають гілки дерев. У деякі села повернулися після відселення люди і живуть одні на десятки кілометрів. Села-примари – покинута спадщина України. На цю територію можна робити одноденні екскурсії та здійснювати етнографічні експедиції: записувати фольклор, відомості про народні промисли і ремесла, календарні та родинні обряди, збирати етнографічні матеріали та пам’ятки культури для нащадків.

При підготовці кадрів для сільського туризму варто враховувати і неабияку роль краєзнавства: легенди, прислів’я, приказки, бувальщини, пісні тощо.

Цікава легенда про Кам’яне село, що розташоване в Олевському районі. Кам’яне село – геологічний заказник місцевого значення. Являє собою скупчення великих валунів. Площа 15 га. Розташований у лісовому масиві на території Замисловецького лісництва.

З урочищем пов’язані численні легенди та повір’я місцевих мешканців-поліщуків.

Легенда розповідає, що колись у лісі було багате село. Одного разу через нього проходив старий убогий чоловік і попросив хліба у господаря багатого двору. Той махнув на нього рукою: “Іди собі, чоловіче, ніколи мені”. Старий, яким виявився сам Господь, що спустився на землю, вийшов з села, озирнувся і враз село скам’яніло. На одному з каменів, де він відпочивав, залишився величезний слід босої ноги.

Багато каменів дійсно обрисами нагадують сільські будинки. Тут є і свій “майдан” зі “школою”, і навіть “церква”. Найчастіше туристи відвідують камінь зі “слідами Бога”, до нього спеціально приставили драбину. За повір’ям, цей слід дає паломникам здоров’я і здійснення бажань.

Подорожуючи, люди знайомляться з родиною, яка є центром зеленого туризму і не тільки забезпечує житлом, а й знайомить із місцевою культурою та традиціями. Господарі садиб можуть запропонувати піші або автомобільні екскурсії рідним краєм. Саме в селі можна побачити своєрідні товариські форми, які берегли особливо в гостині. Гість, що приходив до хати, знімав шапку та низьким поклоном вітав господаря. Той його обіймав та висловлював радість, що гість явився, питався про здоров’я, просив сідати до столу та “не поцуратися хліба-солі”. Велася розмова, а як прийшов час, просили обідати чи вечеряти. Стіл в селі завжди накритий скатертиною. Для гостей господарі не шкодували нічого, заставляли стіл усім, що мали найкраще й найдорожче. Коли гість йшов додому, його обов’язково проводили аж на дорогу. Є такий неписаний звичай: вийти за людиною з хати на подвір’я. У будень, особливо зимою, сиділи вдома, балакали, слухали оповідань, оповідали сміховинки. Спілкуючись, люди вивчають нові слова та їх значення, пізнають нове та збагачують уяву. На селі основним видом транспорту раніше був віз, який протягом століть технічно вдосконалювався. У XVI столітті важкі колеса, зроблені з товстих колод, було замінено колесами із шпичцями. Поселення майстрів з виготовлення возів згодом лягли в основу топонімів. У топонімах відбито багатство та історію природних умов, рослинного та тваринного світу, тому вони мають важливе пізнавальне значення [2.115].

Україна має багату культурну спадщину, мальовничу природу та добрий і гостинний народ. Тільки у насне тільки вітаються в селі з незнайомцями, а й можуть поговорити на будь-які теми. Все це разом має збільшити кількість охочих пізнавати

Україну, побут та звичаї. З іншого боку, не приваблює іноземних туристів відносно низький рівень життя та стандарт житла, його недостатня технічна забезпеченість, а також необлаштованість сіл та обмежений вибір активного відпочинку.

Висновки. Зелений туризм корисний як для відпочиваючих, так і для господарів-селян, сільських громад, регіонів і держави в цілому, сприяє розвитку села, економіки, збереженню та відродженню традицій. Його сталий розвиток дасть можливість зберегти селянство як носія української ідентичності, культури і духовності, допоможе вижити селу, адже саме самотність і притягує туристів.

Сільський туризм – перспективний напрям у туристичній галузі, що відкриває можливості для вирішення цілого ряду проблем розвитку сільських територій і заслуговує на всіляку підтримку держави.

Використана література

1. Горішевський П. Сільський зелений туризм: організація надання послуг гостинності / П. Горішевський, В. Васильєв, Ю. Зінько – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2003.
2. Крип'якевич І. Історія української культури. – К.: Либідь, 1999.
3. Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні / Інф. // <http://www.greentour.com.ua>.

БЕЛОШИЦКАЯ З. А. ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМА НА ЖИТОМИРЩИНЕ

В статье рассмотрены особенности развития зеленого туризма на Житомирщине та содействия возрождению и развитию традиционной культуры региона.

Ключевые слова: сельский зеленый туризм, агроусадьба, развитие сельской местности, этнокультура.